

Acción E.2. Programa de divulgación e sensibilización

boletín nº4

decembro 2021

MELLORA E XESTIÓN SOSTIBLE DOS CORREDORES FLUVIAIS DA REXIÓN ATLÁNTICA IBÉRICA

índice

avances nas accións de restauración.....	5
actuacions na Lagoa do Rei.....	5
actuacions nos enclaves do río Miño.....	6
actuacions no corredor Ría de Ribadeo-Ría do Eo.....	7
actuacions na cunca media do Eo.....	7
actuacions nas lagoas de Arnao e Villadún.....	9
actuacions no LIC río Lima.....	10
actuacions na ZEC Betanzos-Mandeo.....	11
actuacions na ZEC Encoro de Abegondo-Cecebre.....	12
comunicación e difusión.....	13
audiovisual.....	13
o xogo da gota.....	14
exposición itinerante.....	15
web LIFE Fluvial e redes sociais.....	16
divulgación e sensibilización.....	17
taller escolar no concello de Oleiros.....	17
talleres escolares no municipio de Bergondo.....	17
talleres escolares en el municipio de Sada.....	19
taller escolar en el municipio de Carral.....	20
taller escolar en el municipio de Betanzos.....	21
talleres escolares en el municipio de A Coruña.....	22
talleres escolares en el municipio de Culleredo.....	23
taller escolar en el municipio de A Fonsagrada.....	24
taller escolar en el municipio de Trabada.....	24
taller escolar en el municipio de Castropol.....	24
talleres escolares en el municipio de Oviedo.....	25
talleres escolares en el municipio de Ponte de Lima.....	26
jornada de voluntariado en Cullergondo.....	27
jornada de voluntariado en Carral.....	27

jornada de voluntariado en Aspace.....	28
jornada de voluntariado en O Pedrido (Bergondo).....	29
jornada de voluntariado en la ZEC Encoro de Abegondo-Cecebre	30
jornada de voluntariado en Irixoa	31
jornada de voluntariado en Arteixo.....	32
jornada de voluntariado en el área recreativa de la laguna de Arnao.....	33
jornada de voluntariado en la playa de Arnela (Sada).....	34
celebración del día mundial de los humedales.....	35
seminario "The Art of Communication on Nature management Measures"	36
corredores fluviales y especies exóticas e invasoras.....	36
replicación y transferencia de resultados en A Lagoa do Rei.....	37
corredores fluviales como base para la recuperación de la ictiofauna piscícola.....	37
día internacional de la Madre Tierra.....	38
webinar: Restauro e Recuperação de Linhas de Água.....	38
día de la Red Natura 2000.....	39
III jornada sensibilización de la población local.....	40
día mundial del medio ambiente	40
LIFE Fluvial en RTP2 TV.....	41
jornadas de capacitación en Asturias.....	41
instalación de un posadero para águila pescadora en la ZEC Betanzos-Mandeo.....	42
seminario LIFE Fluvial y el programa de medidas del PHGC 2021-2027.....	42
open science Cambre 2021.....	43
visita máster biotecnología universidad de Oviedo.....	43
I jornada de difusión especializada Portugal.....	44
seminarios de capacitación CFEA Lourizán (Pontevedra)	45
2º taller participativo: propuesta de proyecto Plan Hidrológico-Sistema de explotación Eo a Sella.....	46
semana de la ciencia universidad de Oviedo.....	47
1º taller participativo "estrategia española biodiversidad y ciencia".....	47
workshop: restauración ecológica en las lagunas de Bertiandos y São Pedro de Arcos.....	48
XX Encontro Nacional de Ecología SPECO.....	48
LIFE Fluvial networking.....	49

reuniones de coordinación	51
visita de seguimiento NEEMO-IDOM.....	51
reunión de coordinación online.....	52
comisiones de seguimiento.....	53
2 ^a comisión de seguimiento en Portugal.....	53

life**fluvial**

avances nas accións de restauración

actuacións na Lagoa do Rei

Durante o ano 2021 os traballos desenvolvidos por TRAGSA na Lagoa do Rei (Rábade, Lugo) comprenderon fundamentalmente accións de reposición de marras nas plantacións con especies características do hábitat 91E0*, para a mellora do seu estado de conservación e incrementar a conectividade con outros hábitats naturais. As visitas para realizar as plantacións teñen permitido que o persoal de TRAGSA realizase, de xeito puntual, o control manual do rebrote (cada vez más débil) dalgunhas das especies exóticas invasoras que foran obxecto do proxecto.

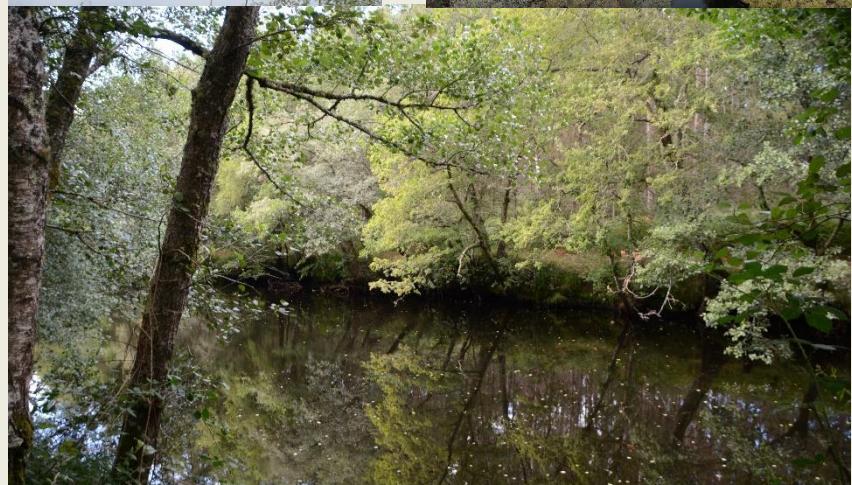

A prorroga solicitada por LIFE Fluvial posibilitou que durante o outono de 2021 se avaliase, e finalmente executado, a realización dunha actuación complementaria, e moi valiosa, para o estado de conservación do humidal. Na parte occidental da Lagoa do Rei, realizábase unha plantación perimetral á lagoa, con estacas de *Salix atrocinerea*, tratando de conformar un cordón ripario continuo que complete e conecte o bosque da zona Norte coa zona Sur, e igualmente que permita crear un buffer de protección da lagoa, que será preservado da sega, de forma que aí poidan desenvolverse comunidades higrófilas de bordo da mesma.

actuacións nos enclaves do río Miño

Durante o ano 2021 os traballos desenvolvidos por TRAGSA nos 3 tramos do río Miño obxecto de LIFE Fluvial comprenderon fundamentalmente accións de reposición de marras nas plantacións con especies características do hábitat 91EO* e o control manual do rebrote dalgunhas das especies exóticas invasoras que foran obxecto do proxecto, áinda que de xeito moi puntual xa que cada vez este rebrote foise mostrando más débil.

A actuación alcanzou os obxectivos iniciais expostos na candidatura. Os resultados alcanzados poñen de manifesto a idoneidade das medidas de conservación executadas, a mellora da naturalidade dos corredores fluviais, a eliminación das presións e ameazas existentes sobre os corredores fluviais e a mellora do estado de conservación do hábitat prioritario obxectivo (91EO*). Os métodos e técnicas empregados nas actuacións de restauración foron exemplares e modélicos, en canto á adaptación dos mesmos á fraxilidade dos medios fluviais nos que se desenvolven, actuando con precisión cirúrxica, intervencións de baixa intensidade, respectando o medio ambiente e polo tanto sen causar un impacto significativo nos componentes clave do ecosistema.

actuacións no corredor Ría de Ribadeo-Ría do Eo

Nestes territorios fluvioestuarinos, o proxecto LIFE Fluvial en 2021 centrouse especialmente no seguimento das plantacións das especies autóctonas realizadas en anos anteriores.

Unha das tarefas fundamentais para o éxito das plantacións foi a roza, consistente en liberar ás plantas novas da competencia das herbáceas adxacentes durante os primeiros anos de crecemento, permitindo así un desenvolvemento máis rápido das mesmas. Tamén foron realizadas cortas de control dos rebrotes dos tocos das especies alóctonas previamente retiradas, como chopos, acacias e eucaliptos, co obxectivo de asegurar o éxito da súa eliminación.

Ademais, seguiuse o control das parcelas experimentais para a eliminación de eucaliptos, acacias e cana. Retiráronse as lonas e os resultados indican que a cubrición con plástico parece dar bons resultados. A parcela de eucalipto recuperou máis de 28 novas especies nativas, varias arbóreas e arbustivas.

actuacións na cunca media do Eo

Durante o ano 2021, en toda a zona media do río Eo, continuouse cos labores de mantemento da plantación: rozas e marcación de marras para a súa reposición nas tarefas de seguimento e a realización dun control periódico dos rebrotes e das especies invasoras.

Nas visitas de seguimento da actuación de bioenxeñería en Vilaboa comprobouse que a empalizada con estaquillas de salgueiro e as sementes plantadas na parte superior tiveron un importante éxito. Pódese observar tamén a colonización da barra por amieiros y salgueiros. Unha estupenda rexeneración natural.

En San Tirso de Abres procedeuse á retirada da lona do tratamento experimental de *Tradescantia*, apreciándose o éxito do método. A presenza de *Crocosmia* é agora escasa, observándose unha notable redución respecto ao momento inicial.

As visitas en Ribeira de Piquín e Meira mostran o bo estado da ribeira restaurada, os plantóns rebrotan e na paisaxe os amieiros mortos desapareceron, os tocos mostran a súa situación previa.

actuacións nas lagoas de Arnao e Villadún

En decembro de 2020 plantáronse novas estaquillas de *Laurus nobilis*, cuxa evolución durante 2021 foi moi favorable. *Delairea odorata* é moito menos visible e as especies autóctonas como *Oenanthe crocata*, *Rubus* sp., *Lythrum salicaria*, *Carex* sp., *Limniris pseudacorus* e outras propias destes medios van recuperando o seu espazo ecolóxico. En maio realizáronse labores para rozar as plántulas das especies plantadas, que se vián excedidas pola vexetación circundante, ao obxecto de facilitar o seu crecemento. Non foi necesario realizar estas accións para os salgueiros, que tendo estaquillas de máis dun metro poden competir mellor coas silvas.

Ademais do seguimento das plantacións, fíxose unha eliminación manual da especie alóctona *Arctotheca calendula* durante o mes de decembro, mes oportuno para a realización da devandita tarefa xa que a planta é facilmente recoñecible, pero non produciu aínda as flores e tampouco as sementes. O éxito das plantacións é moi alto e o seu crecemento é rápido, feito que permitirá a recuperación total da cuberta arbórea característica do hábitat 91E0* nun breve período de tempo.

actuacións no LIC río Lima

As actuacións de restauración centráronse en dous tipoloxías: o reforzo da vexetación autóctona no enclave onde se cortou o eucalipto de *Eucalyptus camaldulensis*, a través de plantación de estaquillas de salgueiro (*Salix atrocinerea*). A principios de marzo de 2021, preparáronse 2566 estaquillas de salgueiro, que foron enterradas para o seu enraizamento nun "canteiro" situado no enclave de actuación. A finais de xuño plantáronse 1.011 estaquillas no enclave de actuación xa ben enraizadas e a finais de outubro foi necesario fazer a reposición de marras. Doutra banda, no control de especies invasoras continuaron as accións de descortezado de *Acacia melanoxylon* que, despois de mortas, foron cortadas e extraídas do enclave entre agosto e setembro. Tamén se fixo o control de *Phytolacca americana* a través da recolleita de froitos e do arrinque de raíces. Ademais destes traballos inclúese a continuación de accións de restauración pasiva de vexetación autóctona, así como accións de seguimento das intervencións mencionadas.

← Descortezado do tronco

Corte de *Acacia melanoxylon* →

Plantación de estaquillas de *Salix atrocinerea* →

actuacións na ZEC Betanzos-Mandeo

Durante 2021 TRAGSA executou unha serie de operacións de corrección topográfica que permitiron repoñer o funcionamento e a conectividade do ecosistema, mediante a creación e mellora de ecotonos entre o corredor fluvioestuarino. Mediante medios mecánicos realizouse unha adecuación das superficies obxecto de LIFE Fluvial na ZEC Betanzos-Mandeo (ES1110007), dentro de terreos do concello de Bergondo (A Coruña), rompendo a homoxeneidade e artificialidade da cota que fora creada coa construcción previa dos equipamentos deportivos. Deste xeito, creouse un pequeno mosaico de hábitats con biotopos diferenciados en canto á súa profundidade (< 60 cm), que permiten o desenvolvemento de distintas biocenoses.

Paralelamente, procedeuse á execución dos traballos de restauración de 2,1 ha de bosque aluvial (91E0*), mediante a repoboación con especies características da cuberta vexetal do mesmo, restituíndo a conectividade co bosque aluvial do resto do corredor fluvio-estuarino. O deseño da plantación deixou un corredor en cada unha das zonas, a modo de carreiro, que entra e sae das áreas restauradas. Nas zonas que o carreiro se une á pista perimetral, instaláronse dispositivos de control de acceso de vehículos, para evitar a entrada dos mesmos ao trazado do carreiro. Esta senda reforza a función de sensibilización dos valores naturais da ZEC, así como a difusión dos resultados do proxecto, posibilitando unha maior transferibilidade do proxecto a longo prazo.

actuacións na ZEC Encoro de Abegondo-Cecebre

Durante 2021 TRAGSA continuou a eliminación e control de especies exóticas invasoras, que constituían unha ameaza para o mantemento do estado de conservación favorable do hábitat 91E0*. As especies invasoras arbóreas (*Eucalyptus spp.*, *Acacia melanoxylon*, *Acacia dealbata*, *Populus × canadensis*, *Robinia pseudoacacia*, *Pinus spp.*) eran apeadas e partidas mediante métodos manuais, cargadas a camión e enviadas a xestor de residuos. A presenza de plumeiro da pampa (*Cortaderia selloana*), aínda que escasa, mostrouse importante nalgúns núcleos, presentando individuos de grandes dimensións. Estes foron retirados mediante medios mecanizados, empregando unha retroescavadora equipada con pinza bivalva, que arrincou e amoreou os individuos do plumeiro nunha pila, onde perderon humidade, e unha vez secos cargáronse en camión e enviado a xestor de residuos autorizado.

Paralelamente, procedeuse á execución dos traballos de restauración do bosque aluvial (91E0*), mediante a repoboación con especies características da cuberta vexetal do mesmo, permitindo a conectividade co bosque aluvial do resto da ZEC. Para iso empregouse planta que foi xerada previamente polo proxecto LIFE Fluvial a partir de material forestal de reproducción de procedencia local, evitando así a introdución de ecotipos foráneos que poidan causar contaminación xenética, servir de vectores para pragas e enfermidades, etc.

De forma paralela ás subaccións anteriores, realizouse a eliminación manual de provisións de lixo que eran identificados nunha serie de puntos do contorno do encoro de Cecebre, nos cales se foran acumulando residuos de diversa índole (aramados, cables, electrodomésticos, materia orgánica, etc.), afectando ao estado de conservación dos ecosistemas naturais e seminaturais da ZEC. Trala eliminación manual destes residuos, foron posteriormente transportados a un xestor autorizado, para o adecuado tratamento dos mesmos.

comunicación e difusión

audiovisual

Desde o mes de xuño de 2021 xa está disponible o audiovisual do proxecto nos seus diferentes formatos e idiomas. Así, existe a posibilidade de gozar dunha versión máis estendida cunha duración de 10 minutos ou outra máis reducida de menos de 3 minutos. Ámbolos vídeos contan con versións tanto de audio como de subtitulado nos catro idiomas empregados no proxecto; castelán, galego, inglés e portugués.

Para acceder aos mesmos pódese acudir á web de LIFE Fluvial (Produtos > Vídeos) ou ben facelo directamente a través da plataforma YouTube.

The screenshot shows the 'VIDEOS' section of the LIFE FLUVIAL website. At the top, there's a navigation bar with links to 'CORREDORES FLUVIALES', 'LIFE FLUVIAL', 'SOCIOS', 'ACCIONES', 'ZONAS DE ACTUACIÓN', 'RED FLUVIAL', 'PRODUCTOS', 'ACTUALIDAD', and a search icon. A sidebar on the right lists 'DOCUMENTOS', 'ENCUESTAS', 'VÍDEOS' (which is highlighted in dark grey), 'IMÁGENES', and 'JUEGOS'. Below the navigation, there are four video thumbnails. Each thumbnail has a play button and the text 'LIFE FLUVIAL (L...)' followed by a truncated title. The first two thumbnails have a caption below them: 'Audiovisual del proyecto: Versión larga en castellano' and 'Audiovisual del proyecto: Versión larga en gallego'. The last two thumbnails also have captions: 'Audiovisual del proyecto: Versión corta en castellano' and 'Audiovisual del proyecto: Versión corta en gallego'.

O visionado destes traballos permite realizar unha viaxe ao longo dos enclaves obxecto das actuacións de LIFE Fluvial e comprender de forma amena a importancia da conservación dos corredores fluviais. En varios dos seminarios de capacitación levados a cabo no ano 2021 o audiovisual supuxo unha interesante ferramenta de contextualización e introdución de conceptos sobre o contexto do proxecto.

O xogo dagota

Tralo desenvolvemento ao longo de 2020 do xogo web interactivo (www.oxogodagota.es), no que ao taboleiro da cunca dos ríos Mero-Barcés, tributarios do Encoro de Abegondo-Cecebre, uníase o taboleiro da cunca alta do Miño, no ano 2021 créase unha terceira opción: o val do Lima, dedicado ao enclave portugués do proxecto.

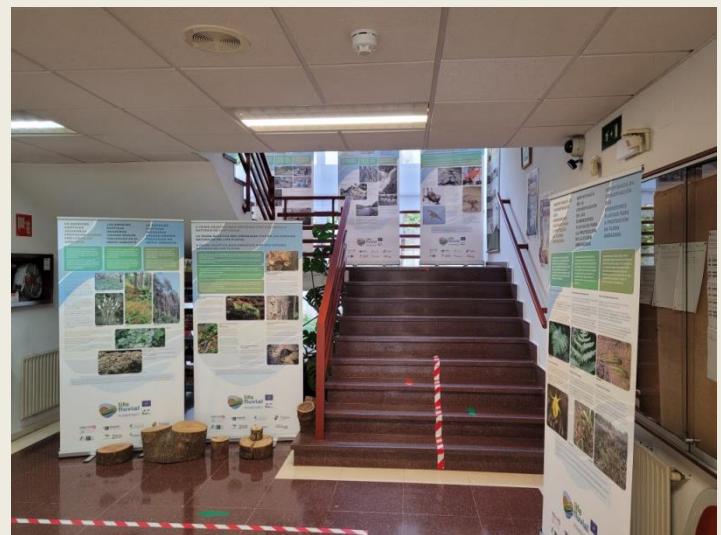

Este último taboleiro creado está conformado por símbolos culturais, naturais e outros sobre o trazado da rede hidrográfica incluída na ZEC Río Lima, na que se centran moitas das preguntas. É un xogo feito para os más pequenos, pero os adultos tamén poden aprender moito. Xoga e aprende!

exposición itinerante

A exposición itinerante reflexa os aspectos más significativos do proxecto LIFE Fluvial de maneira divulgativa, coa finalidade de chegar, así, a un público o máis amplio e diverso posible.

↑↓ Centro de Interpretação Ambiental das Lagoas de Bertiandos e São Pedro d'Arcos
(Ponte de Lima, Portugal); 09/11/20 - 29/09/21

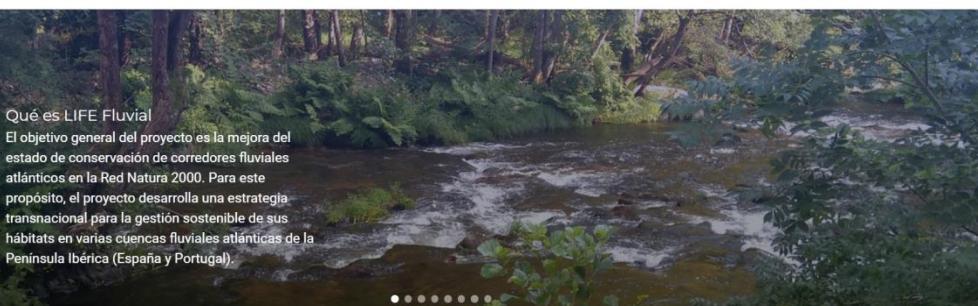
↑↓ Centro de Formación e Experimentación Agroforestal de Lourizán
(Pontevedra, Galicia); 01/09/21 - 31/12/21

web LIFE Fluvial e redes sociais

CORREDORES FLUVIALES LIFE FLUVIAL SOCIOS ACCIONES ZONAS DE ACTUACIÓN RED FLUVIAL PRODUCTOS ACTUALIDAD Q

Qué es LIFE Fluvial
El objetivo general del proyecto es la mejora del estado de conservación de corredores fluviales atlánticos en la Red Natura 2000. Para este propósito, el proyecto desarrolla una estrategia transnacional para la gestión sostenible de sus hábitats en varias cuencas fluviales atlánticas de la Península Ibérica (España y Portugal).

Durante o ano 2021 foise aportando máis contido á web, publicáronse más de 40 noticias relacionadas co proxecto, fóreronse difundindo os eventos celebrados durante este período e subíronse novos documentos ao apartado de produtos.

	Seguidores	Post/tweets	Mencions	Interacciones	Alcance
Twitter	994	2.149	493	18.375	756.204
Instagram	597	191	---	2.681	7.475
Facebook	444	153	---	4.185	38.313
Youtube	---	24	---	---	1.227
TOTAL	2.035	2.517	493	25.241	803.219

Nota: indicadores acumulados

Facebook, Twitter e Instagram actualizáronse de forma continua coas principais noticias e eventos relacionadas co proxecto e os corredores fluviais.

DOCUMENTOS

- A - Informes técnicos
 - A1 - Entregables estudio hidrogeomorfológico
 - Informe de los cambios de actuación de la cuenca del río Eo - Descarga pdf
 - Resumen: Informe correspondiente a la acción preparatoria A1 en el que se lleva a cabo una observación de la cuenca hidrográfica del río Eo, una cartografía geomorfológica y un análisis de las principales amenazas y riesgos que afectan a la cuenca y las acciones de conservación C1, C2 y C3.
- A2 - Entregables indicadores de seguimiento
- A3 - Entregable protocolo de eliminación de especies invasoras y alóctonas
- A4 - Entregables análisis de la vegetación
- A5 - Entregable caracterización del hábitat IREO* en Portugal
- A6 - Entregables proyectos técnicos
- A7 - Plan de contingencia
- E - Divulgación y comunicación
 - E1.1. Plan de comunicación
 - Libro de estilo - Descarga pdf
 - Manual de identidad corporativa - Descarga pdf
 - E1.2. Materiales de sensibilización

life fluvial

Life Fluvial (@life_fluvial) • 13 posts

Meliora y gestiona sustentable corredores fluviales @lifefluvialcorredores @agronomia @Circunvalafrica @gobiosfera @MARES_Bios_intel @mavka

Regionio Alentejo-Baixa

Tweets 1.209 Seguidores 350 Seguidores 628 Me gusta 6.375 Listas 2

13 Un Fluvial instante emalas 16 mins

Resumo O río Ulla, local organiza este domingo 15 de Marzo Desfile da Ribeira, unha actividade que pretende dar visibilidade ao río e identificar maría marta, a porreiras. No río nacen de Koves no territorio do concello da Coruña.

no concello da Coruña

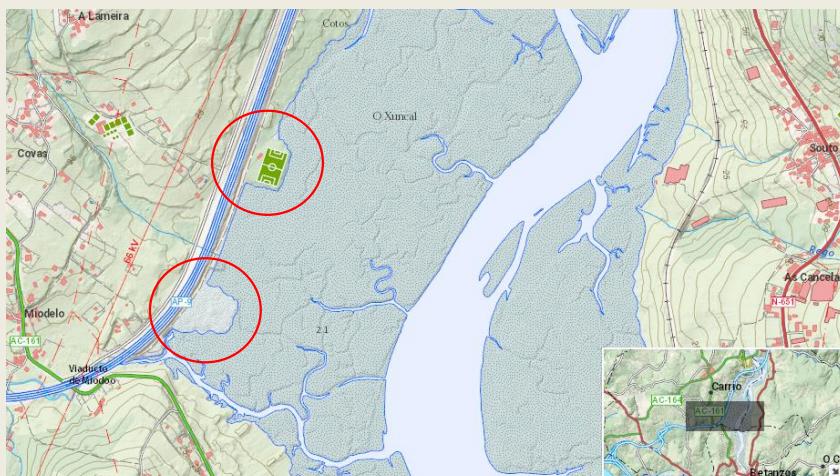
divulgación e sensibilización

taller escolar no concello de Oleiros

O 25 de febreiro de 2021 desenvolveuse para o CEIP Isidro Parga Pondal, do concello de Oleiros (A Coruña), un taller online titulado "Somos Biosfera".

A charla, á que asistiron un total de 17 alumnos de 5º de educación primaria, foi impartida de maneira telemática polo técnico da Reserva de Biosfera Miguel Fernández.

Ademais de destacar a orixe e a importancia das Reservas de Biosfera, resaltouse o papel de Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo dentro de LIFE Fluvial coa proxección do vídeo de animación "Rede Natura 2000" e unha explicación detallada das actuacions do proxecto no territorio e a súa importancia medioambiental.

talleres escolares no concello de Bergondo

En abril de 2021, a Asociación de Desenvolvemento Rural Mariñas-Betanzos realizou dous talleres no CPI Cruz do Sar.

Data	Centro	Curso	Alumnado	Temática
16/04/2021	CPI Cruz do Sar	2º primaria	18	Debuxo de natureza
26/04/2021	CPI Cruz do Sar	2º primaria	17	Debuxo de natureza
Total talleres:	2	Total alumnado:	35	

O desenvolvemento de ámbolos dous talleres iniciouse cunha breve charla sobre os principais valores a ter en conta para preservar a flora e a fauna dos corredores fluviais. A actividade principal das xornadas consistiu na aprendizaxe de prácticas de debuxo sobre natureza impartido polo artista local Suso Cubeiro. As nenas e nenos participantes tiveron ocasión de amosar as súas habilidades coas súas propias creacións.

talleres escolares no concello de Sada

No concello de Sada, desde a Asociación Mariñas-Betanzos, en colaboración con EMALCSA, organizáronse un total de 5 talleres educativos no mes maio de 2021.

Os obxectivos estiveron centrados, por unha parte, nos principais valores de sensibilización enmarcados no LIFE Fluvial, como é o ciclo da auga e a súa importancia no medio. Informouse ademais sobre os principais valores promulgados polo proxecto e sobre as áreas Natura 2000 do entorno. Para iso utilizouse unha dinámica de preguntas e respuestas utilizando un taboleiro de xogo.

Data	Centro	Curso	Alumnado	Temática
05/05/2021	IES Isaac Díaz Pardo	1º ESO	20	Ciclo da auga
07/05/2021	IES Isaac Díaz Pardo	1º ESO	19	Ciclo da auga
07/05/2021	IES Isaac Díaz Pardo	1º ESO	22	Ciclo da auga
10/05/2021	IES Isaac Díaz Pardo	1º ESO	22	Ciclo da auga
10/05/2021	IES Isaac Díaz Pardo	1º ESO	22	Ciclo da auga
Total talleres:	5	Total alumnado:	105	

taller escolar no concello de Carral

O 25 de maio de 2021, a Asociación Mariñas-Betanzos levou a cabo un taller cuxo obxectivo foi a concienciación sobre o perigo que representan as especies exóticas invasoras. Á charla asistiron 23 alumnos de 4º de educación primaria do CEIP Vicente Otero Valcárcel.

MARIÑAS CORUÑESAS e TERRAS DO MANDEO Reserva de Biosfera

ESPECIES EXÓTICAS INVASORAS

Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo

25/05/2021

CEIP Vicente Otero Valcárcel (Carral)

life fluvial

Como afectan as especies exóticas invasoras á biodiversidade?

- Producen cambios importantes na composición, estrutura e procesos dos ecosistemas naturais
- Poñen en perigo a biodiversidade biólogica autóctona:
 - Diversidade de especies
 - Diversidade dentro das poboacións
 - Diversidade de ecosistemas

Como chegan as especies exóticas?

Intencionado

- Producción de alimentos
- Xardinería
- Mascotas
- Mellora do solo
- Producción forestal

Accidental

- Rutas de comunicación
- Comercio de produtos agrícolas
- Dentro doutras mercadorias

life fluvial
LIFE16 NAT/ES/000771
MELLORA E XESTIÓN SOSTIBLE DE CORREDORES FLUVIAIS DA REXIÓN ATLÁNTICA IBÉRICA
Acción E2. Programa de divulgación e sensibilización

Indurot, USC IBADER, INSTITUTO SUPERIOR DE AGRONOMÍA, Tragsa, Consellería de Medio Ambiente, Gobernación de Galicia, emalsa, Concello de Ribadeo

Comezamos!

Unidade 10
ESPECIES EXÓTICAS INVASORAS

taller escolar no concello de Betanzos

O 22 de outubro de 2021 levouse a cabo unha saída de campo polo río Pelamios (Betanzos) co obxectivo da posta en valor da etnografía dos corredores fluviais presentes no mesmo, desde muíños de trigo ata instalacións de curtidoiros e fontes de abastecemento de auga de consumo, así como a observación de especies arbóreas de bosque de ribeira.

Contouse coa implicación dun total de 21 alumnos de 6º de primaria do centro escolar “CEIP Sada y sus Contornos”.

talleres escolares no concello da Coruña

No concello da Coruña, desde a Asociación Mariñas-Betanzos, en colaboración con EMALCSA, organizáronse un total de 11 talleres educativos entre os meses de febreiro e xuño de 2021.

Neste caso, para a promulgación dos principais valores de sensibilización enmarcados no LIFE Fluvial, como é o ciclo da auga e a súa importancia no medio, utilizouse o xogo online creado desde o proxecto “oxogodagota.es”, utilizando o taboleiro da cunca do Mero-Barcés.

Centro	Curso	Alumnado	Temática
FESD Santo Domingo	5º primaria	25	Ciclo da auga
FESD Santo Domingo	5º primaria	26	Ciclo da auga
CEIP Emilia Pardo Bazán	5º primaria	20	Ciclo da auga
CEIP Emilia Pardo Bazán	5º primaria	20	Ciclo da auga
CEIP Emilia Pardo Bazán	5º primaria	20	Ciclo da auga
CEIP Emilia Pardo Bazán	5º primaria	20	Ciclo da auga
CEIP Sagrada Familia	5º primaria	19	Ciclo da auga
CEIP Sagrada Familia	5º primaria	19	Ciclo da auga
CEIP Sagrada Familia	5º primaria	19	Ciclo da auga
CEIP Sagrada Familia	6º primaria	20	Ciclo da auga
CEIP Sagrada Familia	6º primaria	20	Ciclo da auga
Total talleres: 11		Total alumnado:	228

talleres escolares no concello de Culleredo

Do mesmo xeito que no caso anterior do concello da Coruña, para os talleres de Culleredo empregouse igualmente o xogo online “oxogodagota.es”.

Neste caso, as participantes foron 4 aulas do centro escolar CPR Monte Espiño, que utilizaron o xogo en diversas ocasións durante os meses de febreiro e xuño de 2021.

Centro	Curso	Alumnado	Temática
CPR Monte Espiño	5º primaria	21	Ciclo da auga
CPR Monte Espiño	5º primaria	20	Ciclo da auga
CPR Monte Espiño	6º primaria	25	Ciclo da auga
CPR Monte Espiño	6º primaria	26	Ciclo da auga
Total talleres: 4	Total alumnado:	92	

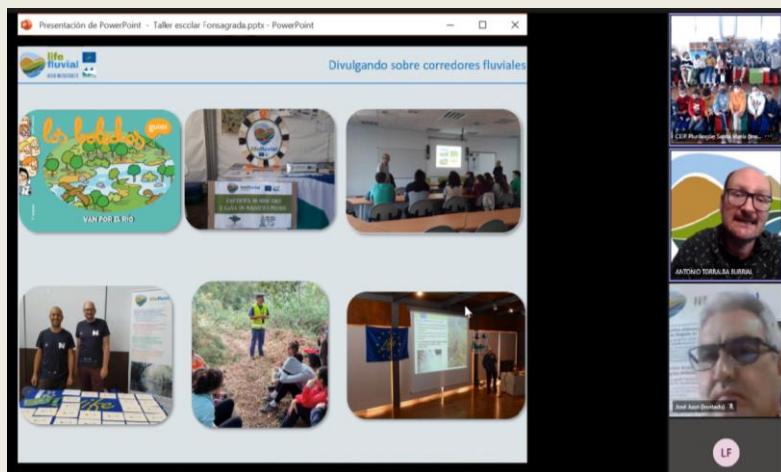
De novo, ao tratarse da área metropolitana da Coruña, o taboleiro escollido foi o da cunca do Mero-Barcés.

taller escolar no concello da Fonsagrada

Este taller escolar foi organizado e desenvolvido telematicamente coa colaboración dos socios do proxecto INDUROT e InterEo, sendo impartido o 5 de maio de 2021 a 20 alumnos de entre 7 e 9 anos que cursan 3º e 4º de educación primaria no centro escolar CEIP Santa María (A Fonsagrada – Lugo).

A temática tratada foi a importancia da concienciación medioambiental e as actividades de divulgación de LIFE Fluvial.

taller escolar no concello de Trabada

Co mesmo enfoque que no caso anterior de A Fonsagrada, o 7 de maio de 2021, desde INDUROT e InterEo, ofreceuse de maneira online un taller a 12 escolares de entre 7 e 9 años do CEIP Celso Currás (concello de Trabada – Lugo).

taller escolar no concello de Castropol

O 10 de xuño, os socios INDUROT e InterEo impartiron un taller a 17 alumnos de 6º de primaria do CP La Paloma, en Castropol (Asturias).

talleres escolares no concello de Oviedo

O 26 de maio de 2021, os socios do proxecto INDUROT e InterEo levaron a cabo un taller no CEIP San Lázaro Escuelas Blancas, de Oviedo. Contouse coa participación de varias clases de 4º e 5º de educación primaria para un total de 90 escolares. A temática tratada xirou arredor da importancia da conservación dos corredores fluviais.

Por outra parte, o 10 de xuño de 2021, desde INDUROT ofrecéronse unha serie de talleres no CP Parque Infantil e CP San Claudio, aos que asistiron 71 escolares de 1º, 2º e 4º de educación primaria.

Data	Centro	Curso	Alumnado	Temática
10/06/2021	CP San Claudio	4º primaria	14	Corredores fluviais
10/06/2021	CP Parque Infantil	2º primaria	20	Corredores fluviais
10/06/2021	CP Parque Infantil	2º primaria	20	Corredores fluviais
10/06/2021	CP Parque Infantil	1º e 2º primaria	17	Corredores fluviais
Total talleres:	4	Total alumnado:	71	

talleres escolares no concello de Ponte de Lima

Os días 22 e 24 de novembro de 2021 desenvolvéronse 3 talleres escolares con motivo da celebración do Día do Bosque Autóctono co proxecto LIFE Fluvial. Participaron un total de 90 escolares, xunto cos seus profesores e axudantes, de catro escolas primarias de Ponte de Lima (Feitosa, Ribeira, Vitorino de Piñes e Lagoas). As sesións incluíron actividades en aula e no campo.

No auditorio do Centro de Interpretación Ambiental das Lagoas de Bertiandos e São Pedro d'Arcos, dinamizouse unha sesión titulada “Os ríos e os seus corredores fluviais”, coa axuda dos personaxes e escenarios do conto de “Os Bolechas”. O alumnado puido debater e interactuar sobre conceptos como biodiversidade, corredor fluvial, servizos ambientais, ameazas (aos corredores fluviais), especies invasoras e a Rede Natura 2000.

As actividades de campo incluíron a visita a un pequeno regato e o seu corredor fluvial, coas súas especies de plantas autóctonas e algunas das exóticas que poden ameazalo.

xornada de voluntariado en Cullergondo

Para a organización e convocatoria desta xornada, levada a cabo o 23 de abril de 2021, Mariñas-Betanzos contou coa colaboración do departamento de medio ambiente do Concello de Abegondo así como da ONG Cooperación Internacional.

O principal obxectivo perseguido foi o da concienciación da importancia da preservación das especies arbóreas autóctonas de ribeira como parte esencial dos hábitats dos corredores fluviais.

Para os traballos contouse coa colaboración dun total de 10 persoas que lograron a plantación de 30 árbores de ribeira nunha superficie aproximada de 800 m² á beira do río Mero. As especies implantadas, procedentes do viveiro do socio TRAGSA e pertencentes ao propio proxecto, foron *Betula pubescens* (bidueiro), *Ilex aquifolium* (acivro) e *Quercus robur* (carballo).

xornada de voluntariado en Carral

Para o desenvolvemento da xornada, levada a cabo o 25 de abril de 2021, Mariñas-Betanzos contou coa colaboración do departamento da Concellaría de Obras públicas, Servizos, Medio Ambiente e Protección Civil do Concello de Carral e da Asociación de Custodia do Territorio "Brexa".

Un total de 8 persoas voluntarias implantaron 50 árbores de ribeira ao longo de 500 metros lineais da marxe do río Brexa.

xornada de voluntariado en Aspace

Nesta ocasión a xornada consistiu na plantación de especies de ribeira nas instalacións de ASPACE Coruña (Sada), entidade pionera en Galicia en atención a persoas con parálise cerebral. A actividade desenvolveuse grazas á inestimable colaboración tanto da dirección e o persoal de mantemento de ASPACE como das persoas usuarias do centro.

Deste modo, o 30 de abril de 2021 fíxose posible a plantación de 16 exemplares de *Betula pubescens* (bidueiro), *Ilex aquifolium* (acivro), *Acer pseudoplatanus* (pradairo) e *Quercus robur* (carballo). Por motivo da situación sanitaria e os protocolos específicos deste tipo de centros, as explicacións e intervencións desde LIFE Fluvial limitáronse á visita previa, preparación e planificación e entrega das árbores. O propio día da plantación cos voluntarios non se asistiu por seguridade.

xornada de voluntariado no Pedrido (Bergondo)

Para levar a cabo os traballos contouse coa colaboración do centro escolar “CEIP Sada y sus Contornos”, que brindou a participación de dúas das súas clases de 6º curso de educación primaria.

As actuacións desenvolvéreronse o 14 de maio de 2021 na praia do Pedrido (concello de Bergondo) e consistiron na retirada da especie exótica invasora *Arctotheca calendula* da zona de trasduna e arredores así como na recollida de residuos plásticos do areal. Para os traballos contouse co esforzo de 26 alumnos e dos profesores do centro educativo, apoiados por técnicos da Reserva de Biosfera e un técnico externo especialista en divulgación ambiental.

A xornada, levada a cabo nunha superficie neta de 3.500 m², tivo como resultado a retirada de 30 kg de residuos e de 120 kg de material vexetal da especie invasora mencionada.

xornada de voluntariado na ZEC Encoro de Abegondo-Cecebre

Desenvolvida o 5 de xuño de 2021, para a convocatoria desta xornada contouse coa colaboración do departamento de "Zara Logística" da empresa Inditex, así como da empresa "Valora Consultores".

O obxectivo centrouse na eliminación manual, mediante arrinque, de rebrotes de *Robinia pseudoacacia* e de *Acacia dealbata* en áreas obxecto de actuación de LIFE Fluvial.

Trala benvida por parte da Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo, persoal do IBADER proporcionou información sobre o proxecto e a ZEC, complementada cunha charla de contextualización sobre o papel do encoro na preservación do medio ambiente a cargo de EMALCSA. Os asistentes tiveron tamén ocasión de visitar a Aula da Natureza de Crendes a través dunha visita guiada cortesía do departamento de medio ambiente do Concello de Abegondo.

De acordo aos protocolos COVID-19 e á fraxilidade do entorno, distribuíuse aos 26 voluntarios en 3 grupos en distintos espazos de traballo.

Foron retirados 3 *bigbag* de brotes de falsa acacia, 1 *bigbag* de mimoso e 1 *bigbag* de residuos (fundamentalmente vidro) sobre unha superficie de 13.200 m² e trasladados por TRAGSA a xestor autorizado.

xornada de voluntariado en Irixoa

Esta actividade forma parte dos eventos de celebración do Día Mundial do Medio Ambiente, no marco do LFE Fluvial. A área obxecto das actuacións, propiedade da Comunidade de Montes Veciñais en Man Común de San Antón (Irixoa – A Coruña) atopábase ata o ano 2019 ocupada por un uso forestal intensivo, onde o eucalipto dominaba a práctica totalidade da súa superficie. Trala execución dun proxecto de mellora ambiental, este uso substitúese por especies frondosas como carballo, bidueiro, cerdeira, sobreira, nogueira e castiñeiro. O principal obxectivo da xornada desenvolvida o 6 de xuño de 2021 centrouse na colaboración na preservación desta iniciativa, sobre todo a través do control de brotes de semente de eucalipto.

Para a convocatoria dos 56 voluntarios participantes contouse coa colaboración da Asociación Nacional GN Medio Ambiente, da empresa Decathlon e da propia Comunidade do Monte Veciñal.

Trala finalización dos traballos, realizados sobre unha superficie bruta de 3,7 hectáreas, derivouse a retirada de máis de 500 brotes de eucalipto e a recollida de aproximadamente 100 kg de refugallos (fundamentalmente plástico, vidro e ferralla).

xornada de voluntariado en Arteixo

Propúxose esta xornada de voluntariado como unha actividade de sensibilización fronte á problemática das plantas invasoras. A organización e desenvolvemento da xornada, levada a cabo durante os días 12 e 13 de xullo de 2021, correu a cargo do socio Asociación de Desenvolvemento Rural Mariñas-Betanzos, que contou coa colaboración do departamento de medio ambiente do Concello de Arteixo, a ONG Cooperación Internacional e o Grupo Naturalista Hábitat.

O emprazamento elixido foi a praia de Alba, en Arteixo (A Coruña) e o obxectivo a retirada da especie exótica invasora *Carpobrotus edulis* (unlla de gato), nunha superficie delimitada de algo máis de 1 hectárea.

Nos traballos durante os dous días sinalados participaron un total de 46 voluntarios que lograron retirar 7 m³ de material vexetal que, unha vez pesado pola empresa xestora de residuos, equivaleron a 980 kg de restos de *Carpobrotus edulis*.

xornada de voluntariado na área recreativa da lagoa de Arnao

A xornada de voluntariado tivo lugar o día 28 de xullo de 2021 na área recreativa da lagoa de Arnao (Castropol, Asturias). Promovida polo INDUROT, coa colaboración do Concello de Castropol, InterEo e Cogersa, o obxectivo foi a retirada da planta invasora *Arctotheca calendula*, chamada comunmente margarida do Cabo ou margarida africana. Esta planta introduciuse como planta ornamental e agora atópase ben adaptada ao clima costeiro cantábrico. É moi común atopala en terreos moi pisados polas rodas dos coches nos aparcamentos preto das praias, debido a que as súas sementes poden ser transportadas a través de zapatos e pneumáticos.

Nesta área la invasión áinda está nunha fase embrionaria e a xornada de voluntariado serviu para extirpar a case totalidade dos individuos adultos e das sementes presentes no solo. Non é a primeira vez que se intervén sobre a margarida africana en Arnao, xa que o 11 de xuño de 2020 o LIFE Fluvial realizou outra xornada de voluntariado. Non obstante, fíxose necesaria unha segunda intervención para retirar as plantas que naceron das sementes do ano anterior presentes no solo.

xornada de voluntariado na praia de Arnela (Sada)

Buscándose un emprazamento que permitiese abordar a problemática dos microplásticos no medio natural. Para iso, considerouse idóneo o areal da praia de Arnela (concello de Sada), no ámbito do corredor fluvioestuarino de Betanzos-Mandeo, ao tratarse dun entorno non accesible para os servizos de limpeza mecanizados do Concello.

Para a convocatoria, ademais do concurso da Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo, dispúxose do apoio do departamento de medio ambiente do Concello de Sada, da ONG Cooperación Internacional, da empresa de transportes UPS e da empresa "Ribeirán Proxectos Naturais".

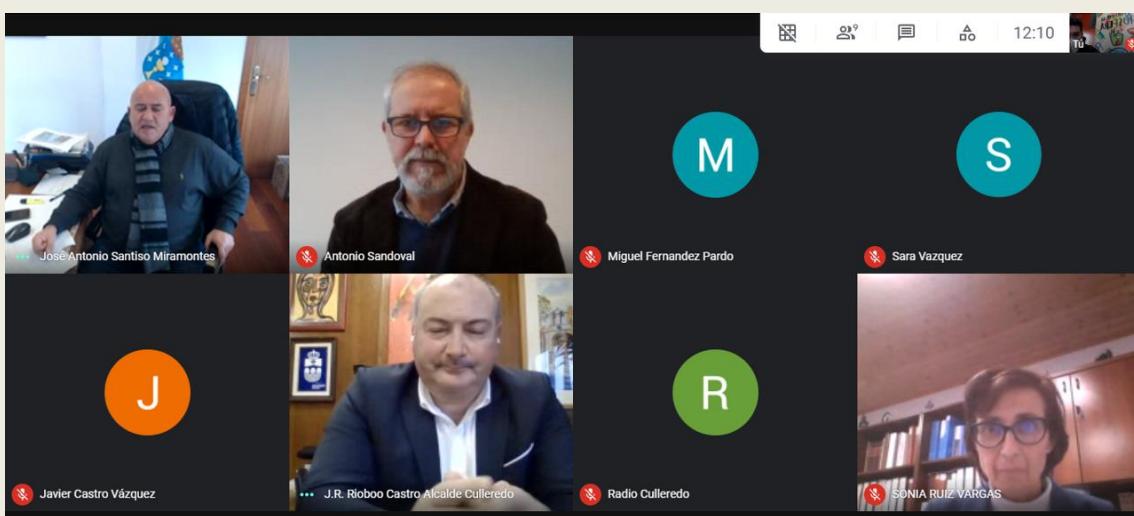

Á finalización das actuacións (23/10/2021), sobre unha superficie neta aproximada de 7.800 m², retiráronse arredor de 13 kg de microplásticos e residuos de pequeno formato, que foron clasificados e cuantificados de acordo ao protocolo MARNOBA e cuxos resultados desagregados incorporáronse á súa plataforma colaborativa.

celebración do día mundial dos humidais

Con motivo da celebración, no marco do LIFE Fluvial, do Día Mundial dos Humidais 2021, o 1 de febreiro tivo lugar a presentación telemática aos medios de comunicación da Guía de Turismo Ornitolóxico da Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo, en cuxo ámbito territorial quedan englobadas as ZECs Betanzos-Mandeo e Encoro de Abegondo-Cecebre, espazos Natura 2000 incluídos no LIFE Fluvial. Nesta presentación, na que interviñeron a presidencia da Reserva de Biosfera, a Deputación da Coruña e a empresa redactora da guía, tivo o seu espazo tamén a entidade ASPACE Coruña, desde a óptica dos valores ambientais aplicados ás dinámicas sociais.

Co apoio dos materiais e indicacións facilitados desde o proxecto LIFE Fluvial, o día 2 de febreiro organizouse con ASPACE Coruña un taller de pintura centrado na importancia dos valores da fauna autóctona dentro dos espazos Rede Natura 2000.

seminario “The Art of Communication on Nature management Measures”

Patricia María Rodríguez González, en representación da Universidade de Lisboa, participou como convidada no seminario internacional *The Art of Communication on Nature Management Measures (Experience exchange from (LIFE) project work and beyond)* que tivo lugar online os días 24 e 25/02/2021, a través da integración no panel 1 (*Experiences of communicating with the general public, tourists and stakeholder of nature conservation*) cunha comunicación titulada *Improvement and sustainable management of river corridors of the Iberian Atlantic Region*.

corredores fluviais e especies exóticas e invasoras

O obxectivo desta xornada, organizada polos socios do proxecto INDUROT e InterEo e celebrada de xeito telemático o 1 de marzo de 2021, estivo centrado na promoción do coñecemento sobre os beneficios socioeconómicos e servicios ecosistémicos dos corredores fluviais, así como sobre as ameazas sobre os mesmos derivadas das especies exóticas invasoras.

Ademais dos asistentes integrados nos equipos técnicos dos socios organizadores, contouse coa inscrición de 14 participantes, con perfiles profesionais vinculados á protección e xestión dos recursos naturais.

replicación e transferencia de resultados na Lagoa do Rei

O IBADER, responsable das accións de conservación do proxecto en Galicia, con data de 5 de abril de 2021, propuxo unha xornada de transferencia de resultados na Lagoa do Rei (Rábade, Lugo), localidade onde se executou a acción concreta de conservación C7, dentro da ZEC Parga-Ladra-Támoga (ES1120003). Para iso, contouse coa presenza de membros do Servizo de Patrimonio Natural de Lugo (Xunta de Galicia), como entidade xestora da ZEC, e coa dirección do Centro de Ensinanza Santo Anxo, como entidade que realiza a xestión e o mantemento dos predios onde se sitúa a lagoa.

corredores fluviais como base para a recuperación da ictiofauna piscícola

Os corredores fluviais configuran espazos de elevada biodiversidade que funcionan como refuxio para moitas especies vinculadas ao ámbito fluvial. A través do desenvolvemento desta xornada de capacitación o 16 de abril de 2021, organizada desde a Asociación Mariñas-Betanzos e IBADER, preténdese coñecer a situación actual desta ictiofauna e as claves para a súa preservación nos nosos corredores fluviais.

O seminario técnico contou con 99 inscricións de perfiles profesionais vinculados ao ámbito medioambiental.

SEMINARIO TÉCNICO
life fluvial
LIFE16 NAT/ES/000771

CONSERVACIÓN DE CORREDORES FLUVIAIS COMO BASE PARA RECUPERACIÓN DA ICTIOFAUNA PISCÍCOLA
16 de abril de 2021. Webinar

10:30 – 10:40 h. Presentación
José Antonio Santiago Miramontes. Presidente da Reserva de Biota Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo

10:40 – 11:00 h. Situación actual do salmón atlántico en Galicia
Jesús Lataz Zavala. Servizo de Patrimonio Natural de Lugo. Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda

11:00 – 11:20 h. La importancia del mejillón de río na conservación dos corredores fluviais
Paz Ondina Navarrete. GI-2040-Conservación de pakes e moluscos. Universidade de Santiago de Compostela

11:20 – 11:40 h. A pesca como recurso turístico en áreas rurais
Juan Antonio Lázaro Menéndez. Grupo de Desenvolvimento Rural Baixo Nalon. Principado de Asturias

11:40 – 12:00 h. Actuacions de recuperación de hábitats ictícolas en Portugal: os casos do río Mandeo (PRONARI) e do río Vouga (LIFE AGUEDA)
Silvia Pedro. Centro de Ciencias do Mar e do Ambiente. Universidad de Évora (Portugal)

12:00 – 12:30 h. Debate e queda de preguntas
Jorge Blanco Ballón. Xestor da Reserva de Biota Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo

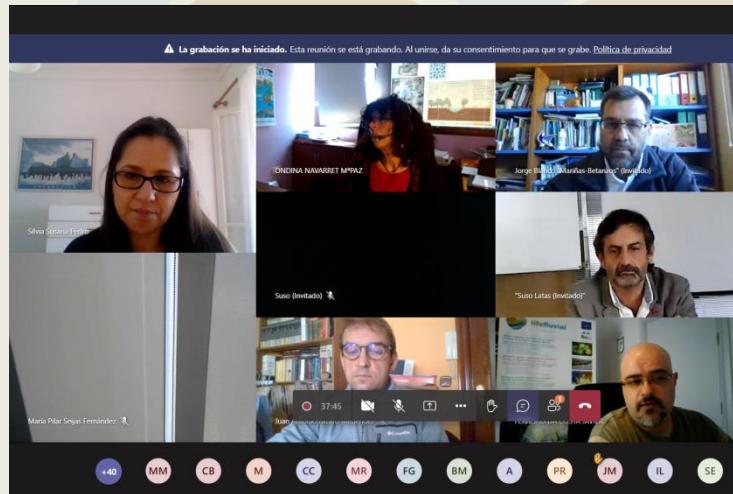
Dixido a persoal ténico do sector ambiental de administracións, empresas e entidades medioambientais e universidades.

www.lifefluvial.eu

O principal obxectivo de LIFE Fluvial é a mellora do estado de conservación de corredores fluviais atlánticos na Rete Natura 2000. Desenvolve para iso unha estratexia transnacional para a xestión sostible dos seus hábitats en varias cuencas atlánticas da Península Ibérica, incluíndo actuacions en humedais fluvioestuarinos e continentais.

Organiza: Colabora: Inscrición gratuita en: info@marinasbetanzos.gal +34 981 669 541

La grabación se ha iniciado. Esta reunión se está grabando. Al unirse, da su consentimiento para que se grabe. Política de privacidad

día internacional da Nai Terra

A Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo celebrou este evento (22/04/2021) coa publicación no Boletín da Rede Española de Reservas de Biosfera dun artigo centrado nas plantacións de árbores de ribeira que LIFE Fluvial levou a cabo no seu territorio nestas datas a través das xornadas de voluntariado de Cullergondo, Carral e Aspace Coruña, así como coas colaboracións co Instituto de Educación Secundaria David Buján de Cambre e a Oficina Municipal de Información Xuvenil (OMIX) de Cambre.

webinar: Restauro e Recuperação de Linhas de Água

O proxecto LIFE Fluvial estivo representado por Patricia Rodríguez González neste *webinar* promovido pola Liga Para a Protección da Natureza portuguesa, a través da presentación dunha comunicación titulada "Restauro ecológico e vegetación ribeirinha: experiências do projeto LIFE FLUVIAL".

(<https://www.youtube.com/watch?v=4bfY10BT3RI>)

Restauro ecológico e vegetación ribeirinha:
experiências do projeto LIFE FLUVIAL

Patricia María Rodríguez González, Paulo Monteiro,
Centro de Estudos Florestais, Instituto Superior de Agronomia, Universidade de Lisboa,
patri@isa.ulisboa.pt

WEBINAR Restauro e recuperación de linhas de agua, LPN,
Online, 3 de Maio 2021

LIFE16 NAT/ES/000771
Boletín nº4. Decembro 2021

día da Rede Natura 2000

O 21 de maio de 2021 celebrouse en Ponte de Lima o día da Rede Natura 2000, organizado polo equipo portugués LIFE Fluvial. A xornada comezou cunha sesión de presentación da exposición itinerante e continuou cunha visita ás áreas de intervención do proxecto. A visita de campo permitiu coñecer sobre o terreo o efecto da restauración pasiva sobre a rexeneración natural do amieiro e os resultados prometedores da eliminación de plantacións de eucalipto para incrementar a área do hábitat 91E0* e o control de especies exóticas invasoras.

Pola súa parte, o equipo técnico de INDUROT destacou este sinalado día cunha fotografía conmemorativa nas súas instalacións do Campus de Mieres (Asturias).

III xornada de sensibilización da poboación local

O 21/05/2021 tivo lugar a III Xornada de sensibilización da poboación local dirixida aos residentes no concello de Ponte de Lima, algúns dos cales son propietarios de terreos limítrofes cos enclaves de actuación do proxecto, e estendeuse a entidades públicas con competencia na xestión da Rede Natura 2000 e na aplicación de instrumentos de xestión territorial (ICNF e APA/ARH do Norte). Esta iniciativa de sensibilización e difusión do proxecto contou con 17 participantes e incluíu unha visita á exposición itinerante, unha presentación teórica sobre os avances realizados, con difusión e finalización das enquisas do proxecto, e unha visita aos enclaves de actuación.

día mundial do medio ambiente

Para a conmemoración o 5 de xuño de 2021 do Día Mundial do Medio Ambiente, desde a Asociación Mariñas-Betanzos redactouse un artigo sobre as últimas xornadas de voluntariado de LIFE Fluvial para o Boletín da Unión Internacional para a Conservación da Natureza, o cal foi publicado no seu número 42 de verán de 2021.

UICN Comité Español **Boletín trimestral**

Celebración del Día Mundial del Medio Ambiente 2021. PROYECTO LIFE FLUVIAL

En el año 1972, la Asamblea General de Naciones Unidas aprobó por resolución la designación del día 5 de junio como Día Mundial del Medio Ambiente. El principal objetivo perseguido era el de instar a «...los gobiernos y a las organizaciones del sistema de las Naciones Unidas a que todos los años emprendan en ese día actividades que muestren su preocupación por la protección y la mejora del medio ambiente...»

Estas actividades puestas en marcha deberían profundizar en la conciencia de los problemas del medio ambiente. De este modo, desde su primera celebración en 1974, esta efeméride se ha convertido en un punto de encuentro y puesta en común entre los principales problemas medioambientales y sus soluciones.

El proyecto LIFE FLUVIAL y las acciones de voluntariado

El voluntariado es una forma de contribuir a la difusión entre la población de aquellas prácticas encaminadas a preservar y mejorar el entorno. Dentro de las actuaciones programadas en el LIFE Fluvial, se incluye un paquete de acciones dirigidas a comunicar, divulgar y sensibilizar sobre los objetivos perseguidos.

La implicación ciudadana en materia de conservación y gestión sostenible del entorno natural se releva como fundamental a través de acciones de compromiso como las jornadas de voluntariado.

Conservación y restauración de bosques de ribera

Los corredores fluviales albergan ecosistemas únicos y terrestres, configurando unos ecosistemas de elevada biodiversidad que funcionan como refugio para muchas especies vinculadas al ámbito fluvial, constituyendo uno de los principales reservorios de diversidad de flora y fauna de nuestros territorios.

Las estrategias de LIFE Fluvial de cara a integrar y conservar los efectos de los factores de riesgo en el entorno fluvial están principalmente enfocadas hacia los hábitats 91E* (Bosques atlánticos con *Ailanthus altissima* y *Resseliella excelsior*) y 9130 (Bosquebaldas galálico-pontiques con *Quercus robur* y *Quercus pyrenaica*).

Día Mundial del Medio Ambiente en la Reserva de Biosfera Mariñas Costeñas e Terras do Mandeo. Actividades desarrolladas

Desde la Reserva de Biosfera Mariñas Costeñas se han organizado una serie de actuaciones coordinadas en colaboración con distintas entidades, que han permitido la movilización de más de ochenta personas voluntarias entre los días 5 y 6 de junio de 2021. Las actividades llevadas a cabo han sido la plantación de especies nativas en la Reserva Natural de Montaña Mandeo, así como la retirada de residuos plásticos y de vidrio. Además, se ha trabajado también en el control de roedores y el escoztado de semilla en un área recientemente recuperada con la implantación de especies florísticas autóctonas.

Los encinares de trabajo de los voluntarios en estos dos días han sido la ZEC E5110000 Embalse de Abeiro-Cedeira y el Monte das Moas (Viana), afectado por los regatos de As Moas y Viana, dentro de la Reserva de Biosfera Mariñas Costeñas, a la vez uno de los principales afluentes del río Mandeo, incluido en la ZEC E5110007 Montaña Mandeo.

Agradecimientos

Desde la Reserva de Biosfera Mariñas Costeñas e Terras do Mandeo se quiere agradecer a las siguientes entidades y personas por su implicación y apoyo en las actividades desarrolladas:

IRGSA (Instituto de Recursos Naturales y Gestión Ambiental); Instituto de Estudios Ambientales y Desarrollo Sostenible (IEADS) de la Universidad de Santiago de Compostela; Ente Local Municipal de Aguas de La Coruña (ELMACSA); Aula de Naturaleza de Abeiro; Valora Consultores; Zara Logística; Ribeira Sotadebre Coop. Galega; Asociación Nacional GN Medio Ambiente; Deputación Coruña y Comunidad de Montes Vecinales en Maro Común de San Andrés (Maro).

La totalidad de la información del proyecto puede consultarse en www.lifefluvial.eu.

LIFE Fluvial en RTP2 TV

O proxecto LIFE FLUVIAL foi difundido no programa Biosfera do canal 2 da televisión pública portuguesa (RTP2), titulado "Os Engenheiros dos Ecossistemas Ribeirinhos", que foi gravado o 20/05/2021 e emitido o 10/06/2021 no Episodio 23 da Temporada 9, e que se pode ver na RTPPlay a través da ligazón <https://www.rtp.pt/play/p8304/e550388/biosfera>. O programa céñtrase nas accións de restauración pasiva e activa do hábitat prioritario 91E0*, con énfase na promoción da rexeneración natural de amieiros (*Alnus glutinosa*) a través da exclusión total e parcial da herbivoría, así como o reforzo da vexetación nativa para acelerar a sucesión natural da vexetación nun eucaliptal cortado en 2020.

xornadas de capacitación en Asturias

No mes de xuño desde o INDUROT organizáronse dúas xornadas de capacitación técnica dirixidas a persoal técnico de diferentes institucións relacionadas coa xestión de corredores fluviais.

↓ I Xornada

(Telemática; 14/06/2021)

LIFE Fluvial no corredor do Eo: restauración ambiental e POSTLIFE

↓ II Xornada

(Telemática; 18/06/2021)

LIFE Fluvial no corredor do Eo: caracterización e restauración ambiental

Jornada de capacitación técnica
LIFE FLUVIAL EN EL CORREDOR DEL EO:
RESTAURACIÓN AMBIENTAL Y POSTLIFE.
Seminario web, 14 junio de 2021

www.lifefluvial.eu

Ponentes:

Pilar García Manteca: Dra. por la Universidad de Oviedo, bióloga. Gestora técnica del LIFE Fluvial. Coordinadora de la unidad de ecología y GIS del INDUROT.

Elena Fernández Iglesias: Dra. por la Universidad de Oviedo, geóloga. Coordinadora de la unidad de geomorfología del INDUROT.

Eduardo Cires: Dr. por la Universidad de Oviedo, biólogo. Profesor del área de botánica del departamento de Biología de Organismos y Sistemas.

Mauro Sanna: Dr. por la Universidad de Oviedo, biólogo. Técnico del LIFE Fluvial.

Coordinación de la jornada:

Luisa Alonso González: Dra. por la Universidad de Oviedo, economista. Gestora administrativa del LIFE Fluvial.

(Asunto: Preguntas jornada de capacitación LIFE Fluvial)

INSCRIPCIONES (hasta el día 10 de junio inclusive)
<https://forms.gle/sgeKtWg3auozhYps8>

ENVÍO DE PREGUNTAS/SUGERENCIAS O

QUALQUIER OTRA INFORMACIÓN

lifefluvial@uniovi.es

II Jornada de capacitación técnica
LIFE FLUVIAL EN EL CORREDOR DEL EO:
CARACTERIZACIÓN Y RESTAURACIÓN
AMBIENTAL.
Seminario web, 18 junio de 2021

www.lifefluvial.eu

Ponentes:

Pilar García Manteca: Dra. por la Universidad de Oviedo, bióloga. Gestora técnica del LIFE Fluvial. Coordinadora de la unidad de ecología y GIS del INDUROT.

Elena Fernández Iglesias: Dra. por la Universidad de Oviedo, geóloga. Coordinadora de la unidad de geomorfología del INDUROT.

Eduardo Cires: Dr. por la Universidad de Oviedo, biólogo. Profesor del área de botánica del departamento de biología de organismos y sistemas.

Laura García de la Fuente: Dra. por la Universidad de Oviedo, economista. Coordinadora de la unidad de economía ambiental del INDUROT.

Mauro Sanna: Dr. por la Universidad de Oviedo, biólogo. Técnico del LIFE Fluvial.

Coordinación de la jornada:

Luisa Alonso González: Dra. por la Universidad de Oviedo, economista. Gestora administrativa del LIFE Fluvial.

Instalación dun pousadoiro para aguia pescadora na ZEC Betanzos-Mandeo

Froito das colaboracións de LIFE Fluvial co conxunto de colectivos sociais e culturais dos territorios implicados surde a proposta do Grupo Naturalista Hábitat á Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo para a colocación dun pousadoiro na marisma para a aguia pescadora (*Pandion haliaetus*).

A instalación levouse a cabo o 9 de xullo de 2021 e consistiu nun mastro de madeira de castiñeiro de 20 cm de diámetro e 4 m de lonxitude, cunha plataforma na parte superior. A iniciativa desenvolveuse a partir do traballo coordinado e a implicación dos socios IBADER, TRAGSA e Mariñas-Betanzos e contou co apoio e a presenza de representantes do Concello de Bergondo.

seminario LIFE Fluvial e o programa de medidas do PHGC 2021-2027

O obxectivo perseguido foi a posta en valor de proxectos de temática medioambiental, como os promovidos polo Programa LIFE, na contribución á aprendizaxe e metodoloxías que poidan contribuír ao Programa de Medidas do Plan Hidrolóxico Galicia-Costa para o período 2021-2027. O seminario, levado a cabo en formato online o 14 de xullo de 2021 e organizado desde Mariñas-Betanzos e IBADER, contou cun total de 34 inscricións con perfiles profesionais do ámbito medioambiental.

APRENDIZAJES DEL PROYECTO LIFE FLUVIAL PARA SU POSIBLE INCORPORACIÓN AL PROGRAMA DE MEDIDAS DEL PLAN HIDROLÓGICO GALICIA-COSTA 2021-2027

Miércoles, 14 de julio 2021
Seminario online

José Antonio Sastre Matoñedo. Presidente Reserva Biológica Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo.

10:30 - 10:35. Apertura e presentación de la reunión.

10:35 - 11:05. Programa de Medidas del Plan Hidrológico Galicia-Costa 2021-2027. Subdirección Xeral de Recursos Hídricos. Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sustentable.

11:05 - 11:35. Potencialidad de la implicación de los agentes locales del proyecto LIFE Fluvial LIFE10 MAI ES 00017113/Programa de Medidas del PHGC 2021-2027. Director da Agencia Galega de Desenvolvemento Sustentable.

11:35 - 12:00. LIFE IP RAMB-DUERO 07010 (LIFE10 NAT/ES/000191). Desarrollo del Plan Hidrológico de Cíntega en la Zona Centro-Sur de la Comuna del Duero.

12:00 - 12:25. Mesa redonda sobre de programación hidrológica y uso de Agua. Coordinadora hidrológica del Duero. Alberto Miguel Fernández-Peña. Técnicofísico Biología Marítima. Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sustentable.

www.lifefluvial.eu

INSCRIPCIÓN

+34 981 889 541

El principal objetivo de LIFE FLUVIAL es la mejora del estado de conservación de corredores fluviales atlánticos en la Red Natura 2000. Se desarrolla para ello una estrategia transfronteriza para la gestión sostenible de sus hábitats en varias cuencas atlánticas de la Península Ibérica, incluyendo actuaciones en humedales fluviales y costeros y corredores.

C. Acciones concretas de conservación

Actuaciones comunes:

- 1. Eliminación de EEI y plantaciones forestales

Controles manuales

LIFEA NAT/ES/000191

Chat de la reunión

Principales acciones: restauración fluvial

La mejoría del estado de las masas de agua superficial. Estos ríos de meseta han sufrido fuertes alteraciones hidromorfológicas, estando en su mayor parte rectificados, canalizados con motas laterales, y desprovistos de vegetación. Se han licitado y adjudicado tres contratos de obras de restauración fluvial por un importe de 5,2 millones de euros. Las obras darán comienzo en agosto del 2022.

open science Cambre 2021

Con esta edición de 2021, celebrada os días 18 e 19 de setembro, xa é a terceira ocasión en que LIFE Fluvial, da man da Asociación Mariñas-Betanzos, ten presenza na feira de ciencia Open Science Cambre.

Nesta ocasión reforzouse a actividade divulgativa co fomento dos centros de interpretación e principais rutas ligadas aos enclaves Natura 2000 do territorio, o coñecemento de especies de flora e fauna autóctonas ou o xogo de preguntas e respuestas “A ruleta LIFE Fluvial”, destinado aos más pequenos.

Con carácter complementario, leváronse a cabo tamén dous talleres de estampación téxtil empregando follas das especies de árbores autóctonas de ribeira máis representativas do entorno.

visita máster biotecnoloxía universidade de Oviedo

O 20 de setembro, o profesor Eduardo Cires, do Departamento de Bioloxía de Organismos e Sistemas da Universidade de Oviedo, profesor do *Máster en Biotecnoloxía aplicada á conservación e xestión sostible de recursos vexetais* e membro do equipo do INDUROT no LIFE Fluvial, desenvolveu unha xornada de formación cos estudantes da materia de Xestión de Recursos Biolóxicos e Planificación Territorial, en diversos enclaves de actuación do proxecto.

I xornada de difusión especializada Portugal

Na mañá do 29/09/2021 tivo lugar a I Xornada de difusión especializada na Paisaxe Protexida das Lagoas de Bertiandos e São Pedro de Arcos (Ponte de Lima), sobre o control e manexo de plantas exóticas invasoras en corredores fluviais.

A xornada, que contou con 22 participantes, iniciouse cunha introdución teórica, tanto no auditorio como no propio terreo. Posteriormente procedeuse á extracción de plántulas de *Acacia* ssp, *Tradescantia fluminensis* e *Phytolacca americana* (para esta especie levouse a cabo a recolección previa de froitos co fin de evitar a propagación de sementes), así como á eliminación manual de brotes e descortezação das cepas de *Eucalyptus camaldulensis*.

seminarios de capacitación CFEA Lourizán (Pontevedra)

Tras recibir a solicitude e interese por parte do persoal docente do Centro de Formación e Experimentación Agroforestal de Lourizán (Pontevedra), LIFE Fluvial organizou e desenvolveu, da man do IBADER e da Asociación Mariñas-Betanzos, senllos seminarios de capacitación para o seu alumnado que se levaron a cabo o 21 de outubro e o 10 de novembro de 2021.

O primeiro seminario técnico especializado contou coa asistencia dun total de 38 alumnos e alumnas do 2º curso do Ciclo Superior de Xestión Forestal e do Medio Natural e do 2º curso do Ciclo Medio de Aproveitamentos e Conservación do Medio Natural, ademais de membros do equipo de profesorado do Centro.

A xornada completouse cunha visita á área de recuperación ambiental da Gandarela, empregada como recurso educativo do centro, dirixidos pola docente M^a do Carme Alfonso Leiro.

No caso do seminario desenvolvido no mes de novembro, contouse coa asistencia dun total de 20 alumnos e alumnas do 1º curso do Ciclo Superior de Xestión Forestal e do Medio Natural, ademais de profesorado del Centro.

En ámbalas dúas xornadas repartíronse entre os asistentes diversos materiais de divulgación do proxecto, sendo proxectado con carácter introductorio o audiovisual de LIFE Fluvial.

2º taller participativo: proposta de proxecto Plan Hidrolóxico-Sistema de explotación Eo a Sella

O día 11 de novembro de 2021 o LIFE Fluvial, representado pola coordinadora do proxecto Pilar García Manteca, participou no segundo taller participativo: “Os Temas Importantes na proposta de Proxecto de Plan Hidrolóxico – Sistemas de explotación Eo a Sella” que tivo lugar na Sala de Prensa do Edificio Administrativo de Servizos Múltiples do Principado de Asturias.

Durante esta xornada interviñeron varios representantes da Confederación Hidrográfica do Cantábrico; o presidente Manuel Gutiérrez García, o Xefe da Oficina de Planificación Tomás Durán Cueva e o Director Técnico Jesús María Garitaonandia Santiago, ademais da Directora Xeral da Auga do Principado de Asturias, Vanesa Mateo Pérez.

semana da ciencia universidade de Oviedo

Entre o 8 e o 21 de novembro a Universidade de Oviedo celebrou a Semana da Ciencia, un evento anual que trata de acercar a ciencia e a tecnoloxía ao público en xeral e especialmente aos máis mozos.

Dentro desta iniciativa, LIFE Fluvial estivo presente en distintas actividades. Así, estivo na Feira de Ciencia para educación Primaria realizada na Escola Politécnica de Mieres, cos *Xogos do río, LIFE Fluvial*.

Igualmente, divulgouse o proxecto no marco da actividade *Ciencia Apaixonante: investigación aplicada aos recursos naturais e o medio ambiente*, un percorrido polo interior do Instituto de Recursos Naturais e Ordenación do Territorio (INDUROT – Universidade de Oviedo).

Por último, no marco da actividade *Día da ciencia no meu colexio*, ofreceuse a charla *Cambiamos eucaliptos por ameneirais e carballeiras: mellorando os corredores fluviais atlánticos co LIFE Fluvial*.

1º taller participativo “estratexia española biodiversidade e ciencia”

Pilar García Manteca, asistiu en representación do INDUROT e do LIFE Fluvial ao primeiro Taller Participativo “Estratexia Española Biodiversidade e Ciencia”, xunto con representantes do mundo científico, celebrado o día 29 de novembro de 2021 na sede da Fundación Biodiversidade. O obxectivo destes talleres é xerar un espazo de debate e intercambio de intereses e perspectivas, a través dun proceso participativo dinámico, no cal se espera discutir os aspectos fundamentais que esta Estratexia debe integrar.

workshop: restauración ecolólica nas lagoas de Bertiandos e São Pedro de Arcos

A xornada, desenvolvida o 01/12/2021, e realizada na Paisagem Protegida das Lagoas de Bertiandos e São Pedro de Arcos, foi organizada polo proxecto LIFE Fluvial en conxunto coa Rede Portuguesa de Restauración Ecolólica, SPECO, e contou coa colaboración do Concello de Ponte de Lima.

Incluíu unha introdución sobre a restauración ecolólica e a súa relevancia no contexto actual, a restauración en Portugal e os enfoques/métodos de restauración dos ecosistemas de ribeira, así como unha presentación dos resultados de LIFE Fluvial. Tamén se realizou unha acción práctica que tivo lugar nos bosques de ribeira e pantanosos, integrados nos enclaves de actuación do proxecto, cun control de *Phytolacca americana*.

XX Encontro Nacional de Ecología SPECO

Ademais da organización do *workshop* previo ao congreso (01 ao 04/12/2021), LIFE Fluvial tamén contribuíu con tres comunicáis: “Optimização do sucesso do restauro passivo em espazos protegidos – o caso das florestas aluviais de amieiro”, comunicación oral por Cristina Vieites-Blanco, Paulo Monteiro e Patricia M. Rodríguez-González; “Monitorização de ações de recuperación de habitats ribeirinhos prioritarios na ZEC Rio Lima, no âmbito do Projeto LIFE Fluvial”, comunicación oral por Paulo Monteiro, Estêvão Portela-Pereira e Patricia M. Rodríguez-González; “Estrutura funcional e regeneración natural na planicie de inundación do río Estorãos (Bacia do Lima) após remoção de plantación de eucalipto”, comunicación mediante póster presentada por Arthur Cupertino, Paulo Monteiro, Estêvão Portela-Pereira e Patricia M. Rodríguez-González.

LIFE16 NAT/ES/000771
Boletín nº4. Decembro 2021

LIFE Fluvial networking

Ao longo de 2021, LIFE Fluvial estivo presente en xornadas e presentacións doutros proxectos LIFE, tales como LIFE Baccata, LIFE Stop Cortaderia e LIFE Natural Course, participando ademais como poñente a través do IBADER na xornada online do 6 de setembro enmarcada neste último.

↑ Diversidade xenética e conservación do teixo na Península Ibérica
(Telemática; 27/05/2021)
Organizador: IBADER. LIFE Baccata

↑ As invasións biolóxicas en Cantabria. LIFE Stop Cortaderia
(Telemática; 02/06/2021)
Semana nacional e ibérica sobre especies invasoras

↓ Conservación de hábitats forestais. LIFE Baccata e Cerdeña
(Telemática; 06/07/2021)
Organizador: IBADER. LIFE Baccata

↓ LIFE Fluvial e LIFE Natural Course
(Telemática; 06/09/2021)
LIFE Natural Course (LIFE-IP RBMP-NWRBD UK; LIFE14 IPE/UK/000027)

Por outra parte, desde a Universidade de Lisboa, o 29/09/2021 leváronse a cabo accións de voluntariado/formación co fin de promover o intercambio entre os proxectos LIFE Fluvial e Poseur ("Prevenção, controlo e erradicação de espécies exóticas invasoras").

O 30 de novembro de 2021, LIFE Fluvial estivo representado por Estêvão Portela Pereira no workshop “Espécies Invasoras Aquáticas – Casos de Estudo e Gestão na Região Norte”, no que se estableceron contactos e intercambio de coñecementos co equipo de LIFE INVASAQUA.

Por último, os días 13 e 14 de decembro de 2021, levouse a cabo unha acción de networking en colaboración co proxecto "LIFE-RELICT: a preservar as reliquias da Laurissilva Continental", dentro da cal o equipo do proxecto LIFE Fluvial realizou unha visita e seguimento ás áreas de actuación do proxecto na Serra da Estrela.

reunións de coordinación

visita de seguimiento NEEMO-IDOM

Os días 16 e 17 de xuño de 2021 tivo lugar a IV Reunión de monitorización do LIFE Fluvial. A representante de IDOM, Itxaso Mora, levou a cabo en primeiro lugar unha revisión administrativa do proxecto, a cal foi realizada de maneira telemática, dadas las circunstancias derivadas da situación sanitaria, cos distintos socios do proxecto.

O primeiro día as visitas aos enclaves de actuación empezaron na Coruña, nos enclaves de Bergondo (acción C4) e Cecebre (acción C5), para logo continuar cos enclaves lucenses da Lagoa do Rei (acción C7) e Lugo (acción C6).

Ao día seguinte visitáronse as tres accións desenvolvidas ao longo do corredor fluvial do Eo. As primeiras dúas paradas fixéronse en Chao de Pousadoiro (Ribeira de Piquín) e na obra de bioenxeñería de Vilaboa (A Pontenova), incluídas na acción C2. A continuación visitáronse tres enclaves de actuación da acción C1 en Ribadeo (Lugo) e as lagoas de Arnao e Villadún no concello de Castropol (acción C3).

reunión de coordinación online

O 11 de marzo de 2021 celebrouse unha reunión de coordinación do partenariado do proxecto, a cal tivo lugar por vía telemática dadas as circunstancias da pandemia COVID-19.

The screenshot shows a video conference interface. At the top, there is a title 'Cronograma de la extensión' above a Gantt chart titled 'CRONOGRAMA LIFE FLUVIAL'. The chart spans from 2017 to 2022. Below the chart, several video feeds of participants are visible, each with a small circular profile icon. The background of the slide features a large green and blue abstract graphic.

Os principais temas tratados foron a aprobación do cronograma previsto para a finalización das accións, concretar a petición de prórraga do proxecto, debate sobre accións Post LIFE e comentarios sobre a execución orzamentaria.

The screenshot shows a video conference interface. At the top, there is a logo for 'life fluvial' with the code 'LIFE16 NAT/ES/000771' and the European Union flag. Below the logo, a grey bar displays the text '11:00 - 11:30: Post-LIFE'. To the right, there is a sidebar titled 'Contactos' (Contacts) which lists 'Moderadores (4)' and 'Asistentes (6)'. At the bottom, there are video feeds of participants and logos for various project partners: Indurot, USC-IABER, INSTITUTO DE AGRONOMIA, Tragsa, Consellería de Ribadeo, Oemalsa, and ASOCIACIÓN DE TURISMO DE MARÍA PINTA. The background of the slide features a large green and blue abstract graphic.

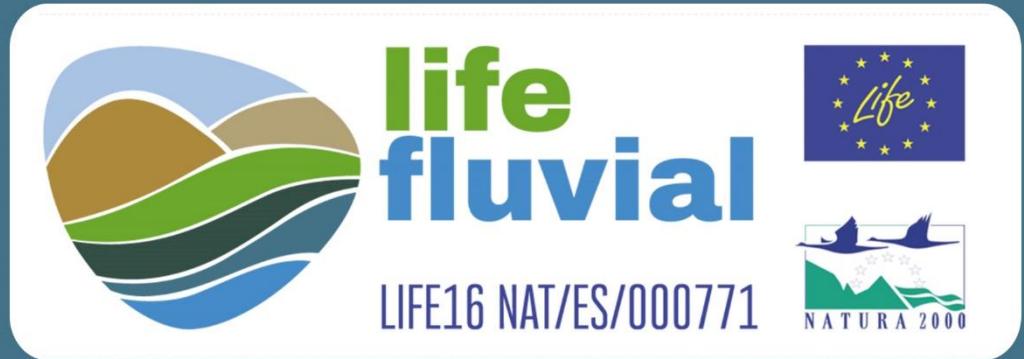
comisións de seguimento

2ª comisión de seguimento en Portugal

O 21 de maio de 2021 celebrouse o 2º Comité de Seguimento do proxecto en Portugal, organizado polo equipo portugués LIFE Fluvial, coordinado pola investigadora do Centro de Estudos Forestais do Instituto Superior de Agronomía, Patricia María Rodríguez González, xunto a Paulo Monteiro e Estevão Portela Pereira, coa colaboración da Municipalidade de Ponte de Lima e o apoio do Centro de Interpretación Ambiental das Lagoas de Bertiandos e São Pedro d'Arcos.

Neste evento explicouse o avance do proxecto promovendo a participación cidadá. A iniciativa, que estivo dirixida principalmente a entidades e interlocutores locais na área de intervención, contou coa presenza da Municipalidade de Ponte de Lima e de representantes da Axencia Portuguesa de Medio Ambiente / Administración da Rexión Hidrográfica Norte, do Instituto de Conservación de Natureza e Bosques, a Escola Superior Agrária de Ponte de Lima, MOLIMA e os Consellos Parroquiais de Correlhã, Fontão, São Pedro, Cabração e Moreira do Lima, así como propietarios de terreos preto á área de intervención do proxecto.

boletín nº4

decembro 2021

GrupoTragsa

Instituto de Recursos Naturales
y Ordenación del Territorio

Universidad de Oviedo
Universidá d'Uviéu
University of Oviedo

IBADER

Instituto de Biodiversidade

Agraria e Desenvolvimento Rural

ASOCIACIÓN DE DESARROLLO RURAL
MARÍÑAS-BETANZOS

INSTITUTO SUPERIOR D'
AGRONOMIA
Universidade de Lisboa

Concello de Ribadeo

socios / partners / parceiros

